

Ur *Fjärde internationalen* 1/80

Ernest Mandel

Den alliansfria rörelsen

Efter andra världskriget försvagades det imperialistiska systemet och den revolutionära rörelsen i kolonierna växte sig allt starkare. 1949 segrade exempelvis den kinesiska revolutionen. På grund av detta gick borgarklasserna i de utvecklade kapitalistiska länderna till taktisk reträtt. De gamla koloniala väldena bröts gradvis upp. Nästan alla gamla kolonier blev politiskt oberoende.

Varifrån kommer den "alliansfria rörelsen"?

Döma reträtt medförde emellertid inte på något sätt att det imperialistiska kapitalets ekonomiska grepp över de forna kolonierna lossades. Dessa blev istället halvkoloniala länder. I många fall behöll den forna kolonialmakten egna militära baser i landet. Länder som uppnått formellt politiskt oberoende drogs in i militära pakter. Med hjälp av dessa säkrades imperialismens kontroll av de viktigaste strategiska områdena i världen.

Imperialismens taktiska reträtt syftade till att knyta upp de besuttna klasserna i de forna kolonierna – speciellt den industriella borgarklassen, som vuxit fram under och strax efter kriget – i ett intimt samarbete inom ramen för det internationella imperialistiska systemet. Som tack för smulorna från bordet skulle dessa samarbetspartners garantera den borgerliga ordningens fortbestånd i sina egna länder och hålla nere massornas lönekrav – om så behövdes med hjälp av antiimperialistisk nationalistisk demagogi.

Det imperialistiska kapitalet försöker genomföra denna plan till lägsta möjliga kostnad. Efter koreakrigets "högkonjunktur" har faktiskt andelen mervärde i världsskala som tillfallit de besuttna klasserna i de halvkoloniala länderna knappast ökat. Man kan till och med hävda att denna andel minskat de senaste tjugo åren. Som en följd av detta har missnöjet spridit sig bland borgarna i de halvkoloniala länderna.

Tryck mot den inhemska överklassen

Dessutom mötte dessa borgare ett allt större missnöje bland inhemska arbetare, bönder och de utarmade massorna i slumområdena. De arbetande massorna såg det politiska oberoendet som ett led i kampen för att lösa sina egna pressande materiella problem – hunger, fattigdom, sjukdom, analfabetism, fruktansvärda boendeförhållanden, brist på massmedia, kommunikationer och annan social och kulturell infrastruktur.

Den nationella överklassen i dessa länder kunde inte klippa av banden med det internationella imperialistiska systemet och den kraftiga utsugning detta medförde. I och med att denna överklass satt kvar vid makten kvarstod därför massornas materiella problem olösta.

Många arbetande och fattiga fann att deras fattigdom ökade, t o m i absoluta tal, och detta trots vissa framsteg vad gäller industrialisering och begränsade jordreformer (som ofta genomfördes på bekostnad av de fattigaste befolkningslagren).

Under en period var massorna i de halvkoloniala länderna beredda att hysa förtroende för de borgerliga ledare som ledde kampen för politiskt oberoende. Men detta förtroende varade inte i evighet. De samhälleliga motsättningarna i dessa länder skrämde dessutom upp dessa ledare alltför mycket för att de skulle tänka sig ge sig in i några våldsamma konfrontationer med imperialismen. Sådana konfrontationer skulle nämligen vara omöjliga om man inte genomförde omfattande mobiliseringar bland de fattiga massorna.

De föredrog istället en strategi med fredliga påtryckningar på imperialismen, och använde de koloniala massornas missnöje och risken för revolutionära explosioner som ett slags utpressning. Syftet var att få mer än ”smulor” – dvs man ville lägga beslag på en större andel av världens mervärde.

Avståndstagande från de båda blocken

För att denna borgerliga nationalistiska och populistiska politik skulle förefalla trovärdig i massornas ögon, måste man till viss grad frigöra sig från sina militära allianser med imperialismen. För att den skulle förefalla trovärdig för imperialisterna, måste man ta avstånd från allianser med de främsta arbetarstaterna – Sovjet och Kina.

Det är därför dessa borgare ”tar avstånd från de båda blocken”. Det materiella mål man vill uppnå uttrycker man i ideologiska termer som ”ekonomisk utveckling”. Den halvkoloniala borgarklassens svaghet och dess inneboende motsättningar kommer till uttryck i påståendet att man kan uppnå dessa mål på fredlig väg, genom ”ömsesidig respekt”, ”den nationella suveränitetens okränkbarhet”, ”fredlig samexistens”, osv.

Alla dessa grundläggande kännetecken på den halvkoloniala borgarklassens strategi förenas i doktrinen om en ”alliansfri rörelse”. Rörelsens egentliga grundare – Nehru, Nasser, Sukarno och i mindre utsträckning Perón – symboliserar dessutom denna strategi på ett träffande sätt.

Från Bandung till Colombo

Den ”alliansfria rörelsen” grundades formellt vid Bandung-konferensen 1955, och Tito, statschef i en arbetarstat, deltog aktivt vid bildandet. Den jugoslaviska byråkratin hade uppenbarligen andra bevekelsegrunder än den halvkoloniala borgarklassen. Tito sökte främst allierade mot det ständiga hotet från å ena sidan Sovjet och å andra sidan en imperialistisk militär intervention, två hot som pressat hans land sedan Stalins bannlysning.

Den gemensamma nämnare, som kunde förena jugoslaviska byråkratin med den ledande falangen inom de halvkoloniala ländernas nationalistiska och populistiska borgarklassen var därför ett ”avståndstagande från blockpolitiken” och all ”hegemoni” (dominanspolitik) och en politisk inriktning som uttryckte en ”aktiv (och väpnad) neutralitet”.

I början riktade de ”alliansfria” sin kritik först och främst mot de imperialistiska stater i Europa, som höll fast vid återstoden av sina koloniala besittningar. Förhållandena var till en början bättre till den amerikanska imperialismen, som framställde sig själv som en förkämpe för ”avkolonialisering”, både på grund av sin egen världspolitiska strategi och på grund av konkurrensen med andra imperialistiska stater. För att uppnå detta var Washington berett att i oktober 1956 ingripa för att stoppa den fransk/engelsk/israeliska attacken mot Nassers Egypten.

Men allteftersom de gamla koloniala världena föll samman blev den amerikanska imperialismen tvungen att spela en aktivare roll som imperialistisk världspolis – en roll man redan spelat i Latinamerika. Interventionen i Libanon 1958 av USA:s marinsoldater och det andra Indokinakriget, där USA:s armé helt tog över den franska arméns roll, symboliserar den omvandling som ägde rum under 50- och 60-talet.

Kinas och Sovjets inställning

Sovjetbyråkratin tjänade på detta genom att framställa sig som förkämpar för den ”nationella befrielsens” sak i den ”tredje världen”. Chrusjtjov valde en linje som gick ut på att upprätthålla en varaktig allians med den halvkoloniala borgarklassen. (Zhou Enlai hade föregått honom. Det var Zhou som formulerade ”de fem principerna för fredlig samexistens”, som antogs vid Bandungkonferensen.)

Chrusjtjovs linje slogs också fast i det program som antogs av det sovjetiska kommunistpartiets 22:a kongress 1957, detta klassamarbete doldes bara under den genomskinliga täckmanteln av föregiven ”ickekapitalistisk (och ickesocialistisk) utveckling” i dessa ”alliansfria” stater. Brezhnev, som är ännu mer pragmatisk och cynisk, övergav tom detta hyckleri. Numera är det bara frågan om att gynna ”nationellt oberoende” och ”tredje världens ekonomiska utveckling” med alla klasser hopblandade.

Under den första fasen av konflikten mellan Kina och Sovjet försökte den kinesiska byråkratin dra fördel av samförståndet - ”detenten - mellan den amerikanska imperialismen och Kreml, genom att framställa sig som den mest beslutsamma antiimperialistiska makten, och som den främste förkämpen för ”tredje världens folk”. Kinas militära konflikt 1962 med den indiska borgarklassen fjärmade visserligen under en tid landet från de ”alliansfria”. Men Kina övergav aldrig sin inriktning mot ”fredlig samexistens”.

Allteftersom Kina började ta avstånd från ”de två supermakternas hegemoni” och dess utrikespolitik mer och mer kom att innebära att man sökte allianser med de mest reaktionära makterna i världen, så började man på nytt närma sig borgarklassen i de halvkoloniala länderna. Kina började tävla med Kreml om sådana allianser, liksom om att utveckla ett närmare samarbete med imperialismen.

Det vi sålunda bevittnar är ett dubbelt och tredubbel spel av påtryckningar och utpressningsförsök. Den ”alliansfria” borgarklassen försöker dra fördel av vreden och de hotelsefulla krishärdarna i de halvkoloniala länderna för att avtvinga den imperialistiska borgarklassen politiska och ekonomiska eftergifter, som kan sammanfattas i uttrycket ”en ny ekonomisk världsordnings

Sovjetbyråkratin (och i mindre utsträckning den kinesiska byråkratin) erbjuder de ”alliansfria” ekonomiskt och militärt bistånd för att uppnå bättre villkor för sin ”fredliga samexistens” med imperialismen. De ”alliansfria” hotar att gå till Moskva eller Peking för att få det Washington, London, Bonn, Tokyo eller Paris vägrar ge dem.

Men alla är överens om att det internationella kapitalistiska systemets grundvalar inte ska ifrågasättas av okontrollerbara krafter ” (dvs revolutioner). Alla försöker förändra styrkeförhållandena och fördelningen av vinsterna inom systemet, inte åt: störta det. Trots alla demagogiska påståenden om motsatsen, har alla handlat för att bevara och inte för att störta den ”ekonomiska världsordningen”).¹

De ”alliansfrias” tre falska anspråk

För att kunna framstå som ”alliansfria” och på så sätt påverka massorna i hotande eller pågående revolter i de koloniala eller halvkoloniala länderna, måste statsmakterna i den ”alliansfria rörelsen” grovt eller i förfinad form dölja sig bakom tre falska anspråk.

Det finns nämligen ingen ”rörelse”. Det finns inga ”alliansfria”. Och det finns inga ”länder” eller ”statsmakter” i ”tredje världen” som handlar ”i samförstånd”.

Det finns snarare länder som inom sig rymmer samhällsklasser med motsatta intressen. Det finns stater (och regeringar), var och en med sin speciella klasskaraktär, som manövrerar politiskt för att försvara sina särskilda intressen.

¹ I Havanna sade Castro att Sovjet inte exploaterar, utan snarare bistår Kuba, och hänvisade då utan tvekan till att Sovjet köper kubanskt socker till ett pris som är högre än världsmarknadspriset. Detta är sant, men man borde tillägga att detta snarare är undantag än regel. Sovjet tillämpar nämligen generellt världsmarknadspriset i sin handel med de halvkoloniala länderna och bidrar på så sätt till att upprätthålla imperialismens ”ekonomiska världsordning”, det ojämna varuutbytet och den kraftiga utsugningen av folken i den ”tredje världen” som detta medför.

Ingen rörelse

Det finns ingen "rörelse". De besuttna klasserna i de koloniala och halvkoloniala länderna hyser i själva verket en dödlig skräck för att en verklig massrörelse skall utvecklas. Dvs de fruktar den gemensamma **aktionen** som sammansluter hundratals miljoner människor över hela världen mot imperialismen.

Det som framställs som "rörelse" är i själva verket bara fagert tal. Resolutioner skall ersätta (och förhindra) revolutioner. Om man genomför "aktioner" så sker det i utkanten och i form av blygsamma påtryckningar, i allmänhet med obetydliga resultat. Imperialismen skulle överleva i århundraden om denna "rörelse" vore den enda som fanns.

Inga "alliansfria"

Det finns inga "alliansfria", eftersom ingen verklig samhällelig kraft är neutral i denna värld. Ett stort antal "alliansfria" regimer är bara marionetter i imperialismens händer. Andra hör till imperialismens lojala allierade, även om de ibland stretar emot i sina tyglar och har ett större marginellt oberoende. Några regerar i mer eller mindre byråkratiserade arbetarstater (Nordkorea, Jugoslavien, Kuba).

Det finns ett flertal borgerliga stater av gränskaraktär, som styrs av det nationella småborgerskapet, exempelvis Angola, Mozambique och Etiopien, och befrielseörelser som skapat "förstater" – provisoriska stater – som exempelvis PLO, Patriotiska Fronten i Zimbabwe och Polisario i Västsahara. Dessa gör sitt yttersta för att kombinera det militära och/eller politiska bistånd man får från arbetarstaterna med bibehållna eller utvidgade ekonomiska förbindelser med imperialismen. På grund av detta hamnar dessa förr eller senare i det imperialistiska lägret, politiskt och militärt, om inte en framgångsrik social revolution förändrar statens klasskaraktär och landets ekonomi.

Men inte en enda av dessa stater eller provisoriska stater är "neutral" eller "alliansfri", vare sig i förhållande till imperialism eller socialism eller ens i förhållande till varandra. De försvarar hårdnackat sina särskilda materiella intressen och tvekar inte ett ögonblick att sätta krokben för varandra, trots alla vackra tal om "de alliansfrias solidaritets Förhållandet mellan OPEC-länderna och "de "alliansfria" länder som måste importera olja, är en bra illustration till detta.

De "alliansfria" är klassamhällen

Dessutom har varje land som deltar med representanter på de "alliansfria" konferenserna, en klart bestämd samhällsstruktur. De flesta är kapitalistiska länder. Klassmotsättningarna mellan arbete och kapital, motsättningen mellan rika och fattiga, är lika uttalad i dessa länder som i de imperialistiska länderna. Dessutom har de allt skarpare och mer explosiva samhällliga motsättningarna lett till att de besuttna klasserna i många av dessa länder upprättat despotiska diktaturer som hör till de blodigaste vi sett i historien.

Den argentinska regimen har nyligen av Amnesty International anklagats för att ha "förfinat" sina tortyrmeter så långt, att man t o m torterat små barn inför föräldrarnas ögon. Men den kubanska regeringen tvingades inbjuda general Videla, statschef för denna ökända diktatur, till Havannakonferensen.

Om inte shahen av Iran händelsevis hade störtats av massorna i Iran, skulle han onekligen ha utgjort en fin figur i denna illustra samling "alliansfria representanter för tredje världen".

De halvkoloniala borgarklassernas försök att få massorna att godta en uppdelning av världen i "rika länder" och "fattiga länder" i stället för den verkliga uppdelningen i samhällsklasser måste fördömas som rent demagogiskt bedrägeri.

Det är sant att fattigbönderna och arbetarna i de halvkoloniala länderna är mycket fattigare än lönearbetarna i Europa, men kungafamiljen i Saudiarabien, värdig att delta på den ”alliansfria” konferensen, är den rikaste familjen i världen.

Den latinamerikanska borgarklassen, industriägarna, bankirerna, ockrarna och storhandlarna i Asien och Afrika, är inte alls fattiga. Tom kulakerna – storgodsägarna – i Indien och Pakistan och den växande medelklassen i Brasilien, Mexico, Argentina, Singapore, Sydkorea, Kuwait och Nigeria håller på att ackumulera kapital, något som är helt omöjligt för lönearbetarna i Västeuropa, Japan och USA.

Falsk ideologi

Denna förfalskade ideologi fyller en bestämd praktisk funktion - den förhindrar, fordröjer och håller tillbaka arbetarnas och fattigböndernas klassmässiga politiska oberoende i de halvkoloniala länderna. Denna ideologi förhindrar fordröjer och håller tillbaka arbetarnas och böndernas förmåga att försvara sina klassintressen genom att upprätta egna klassorganisationer.

Att behandla de ekonomiska, sociala och politiska problemen i de halvkoloniala länderna på detta klassmässiga sätt leder alls inte till att imperialismens illdåd och brott underskattas. Tvärtom är de inhemska besuttna klassernas makt och direkta utsugning i dessa länder ofrånkomligen förenad med ett fortsatt indirekt imperialistiskt styre. Denna makt förutsätter att imperialismens direkta och indirekta utsugning upprätthålls. Den nationella borgarklassen i de halvkoloniala länderna kan inte röjas undan med mindre än att imperialismen kastas över ända och omvänt.

Bortsett från olika teorier om ”tredje världen” som framlagts av besvikna f.d. marxister som förlorat perspektivet, så är det den mensjevnikiska/stalinistiska teorin om ”revolution i etapper” , som sammanlänkar den halvkoloniala borgerliga ideologin och strömningar inom den internationella arbetarrörelsen. Denna teori innebär att man först skall marschera tillsammans med den ”nationella” borgarklassen mot imperialismen och först därefter, när den imperialistiska utsugningen uttraderats, är det dags att påbörja kampen för proletariats särskilda intressen.

Historien har emellertid otaliga gånger visat, att de besuttna klasserna i koloniala och halvkoloniala länder egentligen vare sig vill eller kan bryta med imperialismen. Om arbetarna och bönderna underordnar sin kamp och organisering en ”front” med den ”nationella” borgarklassen påskyndar man inte på något sätt imperialismens nederlag. I stället säkrar man en fortsatt imperialistisk dominans.

Att stödja kampen mot imperialismen

Detta betyder inte att den koloniala eller halvkoloniala borgarklassen aldrig kan släppa lös en aktion mot imperialismen, speciellt när deras intressen angrips av denna. Och det betyder absolut inte att småborgerliga nationalistiska grupperingar inte kan stå i ledningen för en bred antiimperialistisk kamp. Närhelst sådan kamp utvecklas, förtjänar den proletariats stöd. Framför allt är det viktigt att arbetarna i de imperialistiska länderna stöder denna kamp villkorslöst (annars skulle dessa arbetare objektivt ta ställning för imperialismen).

Fjärde Internationalen var inte neutral i kriget mellan Kina och Japan, inte heller under kriget i Algeriet, inte heller under sexdagarskriget 1967 i Mellanöstern, eller Sandinistiska frontens krig mot Somoza, eller Patriotiska Frontens krig i Zimbabwe mot Salisbury-regimen. I vart och ett av dessa fall stod vi för en seger åt den sida som kämpade mot imperialismen och för nederlag för det imperialistiska lägret.

Men detta innebär helt klart:

1. Att vi gör en klar åtskillnad mellan den verkliga antiimperialistiska kampen (som inte nödvändigtvis sker i militära former utan också genom nationaliseringar av imperialistisk egendom etc.), och å andra sidan antiimperialistiskt munväder, som inte utdelar några verkliga slag mot imperialismen. (De resolutioner som antas på olika "alliansfria" konferenser, Havannakonferensen inräknad, tillhör den senare sorten snarare än den förra.)
2. Att arbetarna och de fattiga bönderna måste delta i denna gemensamma strid på sitt eget sätt, med egna kamp- och organisationsformer. I stället för att upplösa sig i "fronter" med olika klasser i anti-imperialismens namn, använder de sig av olika situationer just för att påskynda sitt organisatoriska och klassmässiga oberoende;
3. Att de utbildas i en anda av ständig vaksamhet och misstroende mot den "nationella borgar klassen", som historien visat alltid förråder den antiimperialistiska kampen, tom när de själva släpper loss den;
4. Att de fås att förstå att endast arbetarklassens maktövertagande, i förbund med bönderna, att bara skapandet av en arbetarstat, kan befria deras land från den imperialistiska dominansen och samtidigt göra det möjligt att ta de första stegen på vägen mot att undanröja de hemska samhällsliga följderna av underutveckling.

Om inte dessa villkor uppfylls kommer den antiimperialistiska kampen att hamna i en återvändsgränd, den antiimperialistiska masskampen riskerar att dränkas i blod, och risken finns att arbetarna i de koloniala länderna slutgiltigt misslyckas med att frigöra sig från de bojor som håller dem fångna, att de inte förmår resa sig ur sin omänskliga och outhärdliga fattigdom.

Innebar Havannakonferensen "ett steg åt vänster"?

Om man jämför de resolutioner som antogs vid den "alliansfria" konferensen i Havanna med de resolutioner som antogs två år tidigare i Colombo, Sri Lanka, skulle man kunna få intrycket att det kommit till stånd en klar politisk radikaliserings bland de representerade regeringarna.

Inte bara fördömdes Camp David-överenskommelserna med nästan total enighet, Sadat var helt isolerad. PLO och Patriotiska Fronten erkändes som "provisoriska stater". Konferensen begärde t o m att Suhartodiktaturens trupper i Indonesien skulle dras tillbaka från Östra Timor, att de amerikanska flottbaserna i Guantánamo på Kuba skulle dras in, att Puerto Rico skulle bli oberoende. Man jublade över Somozas fall, även regeringar som stött honom ända fram till slutet.

Vad var det för slags regeringar?

Men den som objektivt granskar vad det egentligen är för slags regeringar som skickat representanter till Havanna, vad det är för slags statsapparater dessa regimer stöder sig på, och vilka klassintressen dessa stater och regimer försvarar, om man granskar allt detta, då måste man ställa sig minst sagt skeptisk till denna påstådda "radikaliserings

Det Förenade Nationella Partiet (UNP), regeringspartiet på Sri Lanka, försöker inte alls inta en radikalare antiimperialistisk hållning. UNP gör sitt bästa för att krossa fackföreningsrörelsen i sitt land, och på så sätt slå upp dörrarna för de imperialistiska kapitalisterna och möjliggöra en effektivare utsugning i de s k "frizonerna". (Det sätt varpå Fidel Castro talade om Julius Jayawardene, ordförande i UNP, som en man som handlar med "klok försiktighet, kan knappast entusiasmera arbetarna på Sri Lanka.)

General Torrijos gav inte heller uttryck för någon "radikaliserings" när han kapitulerade för imperialismen och kravet att Panamakanalen skulle kvarstå under USA:s militära kontroll.

Samtidigt som presidenterna Kaunda i Zambia och Nyerere i Tanzania formulerade storslagna antiimperialistiska paroller, utövade de väldiga påtryckningar på Patriotiska Frontens ledning, i syfte att få dem att upphöra med gerillakriget och komma fram till en kompromiss med Salisbury under den brittiska imperialismens beskydd. De menade att Fronten borde samarbeta för att befästa en nykolonial regim i Zimbabwe. Denna lista kan utan svårighet göras längre.

Radikala beslut?

Därför var inte de motioner som antogs i Havanna uttryck för någon "radikalisering" hos de "alliansfria" borgerliga regeringarna, i den bemärkelsen att de förband sig att genomföra mer bestämda antiimperialistiska aktioner.

Snarare visar motionerna:

1. Att imperialismens styrkeförhållanden allvarligt försvagats genom förlusten i Indokina och shahens fall. Den halvkoloniala borgarklassen försöker dra fördel av denna försvagning, inte för att störta imperialismen, utan för att få en större bit av kakan för egen del.
2. Att massrörelsen varit på frammarsch i en hel rad halvkoloniala länder. Denna frammarsch symboliseras av revolutionerna i Etiopien, Iran och Nicaragua och arbetarkampen i Brasilien. Men den märks också i den breda kampen i Peru, Egypten, Tunisien, olika länder i det svarta Afrika osv. Den halvkoloniala borgarklassen måste lägga sig till med ett radikalare antiimperialistiskt språk, om man skall ha någon chans att hålla tillbaka denna frammarsch.

"Vänster- och högerfalang"?

Den ton som angavs i Havanna avslöjar därför den utveckling som ägt rum och är inte alls resultatet av framgångar för någon "vänsterfalang" eller "radikal falang" bland de regeringar som möttes där, i motsättning till någon förmodad "konservativ falang".

Många observatörer ville framställa konferensens resultat som en seger för en sådan "radikal falang", grupperad runt Kuba, över en "konservativ falang" grupperad runt Tito.

Det är sant att Fidel Castro intog en radikalare hållning (ofta identisk med sovjetdiplomatin) i ett flertal kontroversiella frågor.

Det är också sant att sovjetbyråkratin i den nuvarande internationella situation kan dra fördel av imperialismens svaghet för att förstärka sina diplomatiska band med småborgerliga regimer, t ex i Angola, Moçambique, Etiopien och Afghanistan, samtidigt som man bibehåller sin traditionella allianspolitik med den halvkoloniala borgarklassen, som under diktaturer som Videlas i Argentina.

Utän tvekan intog Tito de mer traditionella ståndpunkterna inom den "konsekvent neutrala rörelsen". Fidel Castro proklamerade att det "socialistiska lägret" är den "naturliga bundsförvant till de "alliansfria". Tito höll fast vid sin inställning att man skall inta ett "mellanläge mellan de två blocken" och att man skall "ta avstånd från all hegemoni".

Men Tito är ingen talesman för imperialismen. Han är talesman för byråkratin i en liten arbetarstat, en byråkrati som är besatt av hotet om militär intervention från Sovjet i händelse av en politisk kris i deras land (det tjeckoslovakiska exemplet visar att denna fruktan inte är ogrundad). Byråkratin reagerar naturligtvis på ett extremt opportunistiskt sätt inför denna fara. Men detta sätt att reagera uttrycker helt enkelt "logiken" i försöken att bygga "socialismen i ett land", en ideologi som dominerar politiken i alla arbetarstaterna.

Detta gör inte den jugoslaviska arbetarstaten eller dess byråkrati mer "reaktionär" än de borgerliga stater (och despotiska regeringar som t ex Iraks som skjuter kommunister), som stödde Kuba i alla frågor på Havannakonferensen. För att rättfärdiga en sådan slutsats, vore

det nödvändigt att börja ifrågasätta om Kina, Nordkorea och Jugoslavien är arbetarstater, som ledarskapet på Kuba och i Vietnam dessutom är i färd med att göra.

Att behandla Pekingregimen som ”fascistisk” kan bara leda till samma katastrofala konsekvenser som teorin om ”Sovjets socialimperialism” fick för de maoistiska ledarna.

Motsägelser i Kubas utrikespolitik

Var det då fel av ledningen kring Castro på Kuba att låta sig dras in i den ”alliansfria rörelsen”, att gå med på att hålla konferensen i Havanna? Vi anser inte det.

Men vi anser inte heller att denna konferens var ett stort nederlag för imperialismen. De verkliga förlusterna var de som åsamkades imperialismen av massorna i Vietnam, Etiopien, Iran och Nicaragua, och Havannakonferensen var inget annat än ett svagt och senkommet eko av dessa förluster, ett delvis förvanskat eko dessutom.

Diplomati och revolutionär utrikespolitik

För att förklara denna dubbla slutsats, måste vi börja med ett påstående som bara den barnsliga ultravänstern ifrågasätter: En arbetarstat och dess regering har full rätt att manövrera i klassfiendens läger, att försöka splittra motståndarna, även på det diplomatiska planet. Lenin och Trotskij gjorde detta i Brest-Litovsk (1918), i Rapallo (1922), vid Kemal Atatürks och den borgerliga republiken Kinas konflikter med imperialismen. Så länge som den socialistiska revolutionen inte segrat i något av de mest utvecklade länderna i världen, är sådana manövrer en av förutsättningarna för att arbetarstaten, eller arbetarstaterna, skall kunna överleva, oavsett hur långt byråkratiseringen gått.

Det är därför helt riktigt att Fidel Castro utnyttjar den nya uppgången för den koloniala revolutionen till sin fördel för att skärpa motsättningen mellan den halvkoloniala och den imperialistiska borgarklassen – om så blott på papperet.

Men att försöka dra fördel av motsättningar mellan olika kapitalister är bara ett av flera element i försvaret av den kubanska revolutionen. Och detta element är inte tillräckligt för att en revolution – som revolutionen i Nicaragua – skall kunna lösgöra sig från världsmarknadens band och den internationella kapitalismens institutioner. Och häri ligger svårigheten. Det är i detta avseende som motsättningarna i den kubanska utrikespolitiken framträder som tydligast.

Fidel Castro är ledare i en arbetarstat som föddes genom en verklig arbetar- och bonde-revolution. Han har inte utbildats i den stalinistiska skolan. Han har sin egen lära, någonstans mellan stalinismen och den revolutionära marxismen, som kommer till uttryck i ett motsägelsefullt handlande. Han är inte sovjetbyråkratins agent.

Västvärldens isolering av den kubanska revolutionen efter de successiva nederlagen för de latinamerikanska revolutionerna (Brasilien 1964, Argentina 1976), har försatt den kubanska arbetarstaten i en situation där man blivit alltmer beroende av det materiella stödet från Kreml.

Utan tvekan har det utvecklats en växelverkan mellan detta materiella beroende av Sovjetunionen, de politiska och ideologiska återverkningar som detta beroende skapat och byråkratiseringsprocessen på Kuba. (Denna artikel kommer inte att behandla frågan om hur långt denna byråkratisering gått på Kuba.) Det råder heller ingen tvekan om att detta beroende är en tung börda för en del av de kubanska ledarna -och att dessa ledare mycket gärna skulle vilja minska detta beroende och återfå större handlingsfrihet i förhållande till Kreml.

Två vägar för Kuba

Men det finns två alternativa sätt att uppnå detta mål och dessa alternativ skiljer sig alltför mycket för att man skall kunna följa dem samtidigt särskilt långt.

Det första alternativet är att koncentrera sig på en ny utvidgning av revolutionen. Det är vad Castro gjort hittills i Angola, Etiopien, Nicaragua, och allt detta talar naturligtvis till hans fördel. Framtiden kommer att utvisa om han följer denna väg ända till slutmålet i Nicaragua, dvs om han uppmuntrar eller håller tillbaka denna utveckling, som leder till att en ny arbetarstat upprättas på västra halvklotet. Svaret på den frågan kommer att hjälpa oss mäta hur långt byråkratiseringen gått på Kuba.

Det andra alternativet är att koncentrera sig på en allians med de halvkoloniala borgarklasserna (speciellt de s k liberala borgarklasserna i regionen, dvs i Mexico, Venezuela, Costa Rica, Panama och t o m i Colombia och Ecuador, fast man kan inte precis säga om dessa två länders regimer att de uppvisar särskilt många "liberala" drag). Det är här som Havanna-konferensens egentliga betydelse ligger, vilket väl illustreras av Fidel Castros tal i FN:s generalförsamling.

I FN talade Castro som ledare för den kubanska arbetarstaten, som talesman för ett block med den halvkoloniala borgarklassen. Hans tal innehöll inte bara utmärkt socialistisk agitation. Där fanns även en vädjan om fredlig samexistens, en appell som utan någon som helst klassmässig åtskillnad uppmanade församlingen att ta avstånd från "hegemoni" (något han tidigare skarpt tillrättaviserat Tito och Deng Ziaoping för); han uttalade stöd till de imperialistiska regeringarnas åtstramningspolitik under täckmanteln om "kamp mot inflationen"; han gjorde en bedräglig framställning av SALT II som ett bidrag till nedrustningen, medan kapprustningen ökar.

Dessutom har det castristiska ledarskapet redan börjat praktisera det andra alternativet i Peru, Panama och Mexiko. I dessa länder har man helt lierat sig med de lokala kommunistpartiernas klassarbete, och genom sin tystnad stöder man också det argentinska kommunistpartiet.

Det castristiska ledarskapet försvarar en klar tillämpning av teorin om "revolution i etapper" som står i bjärt kontrast till den segerrika kubanska revolutionens egen praktik. Där följde det kubanska ledarskapet den permanenta revolutionens logik, som Che och Fidel åtminstone delvis återupplivade t o m på det teoretiska planet, när revolutionen nådde sin höjdpunkt (t ex Che Guevaras välkända formel att "revolutionen måste vara socialistisk, annars blir den inte av").

Regering och parti

Men skulle kunna invända att i Havanna och New York talade Castro som statsöverhuvud. Under Lenin och Trotskij skilde bolsjevikerna själva mellan regeringens språk och partiets och den kommunistiska internationalens språk.

Denna invändning är inte helt giltig. För det första gör inte Fidel själv denna åtskillnad. Det finns vara sig någon castristisk international eller något kubanskt kommunistparti som talar något annat språk än det Castro talar som statsöverhuvud.

Inte heller riktade Castro sina tal i New York eller Havanna enbart till diplomater. Dessa tal spreds över hela världen i hundratusentals, ja till och med miljontals exemplar. Talen påverkade massorna i de halvkoloniala länderna mycket mer än de påverkade de sittande regeringarna. Därför är det rena fantasier att påstå att dessa tal bara utvidgar den "diplomatiska manövern". De påverkar medvetenheten och ideologin bland miljontals arbetare och fattiga bönder.

Slutligen, och med hänsyn till just detta, spelade Lenin och Trotskij aldrig dubbelspel. De sade inte allt till de borgerliga diplomaterna – det var inte dem som bolsjevikerna försökte övertyga om världsrevolutionens förtjänster. Men de sade inte en sak till diplomaterna och sedan motsatsen när de talade till massorna. Eftersom det alltid fanns en möjlighet att deras

ord nådde direkt fram till just dessa arbetande massor, eller återberättades för dem, var det viktigt att massorna inte förleddes till att begå misstag.

Castro sprider förvirring

Lenin och Trotskij höll på regeln att medan det inte fanns någon anledning att ”principiella ta avstånd från någon manöver eller någon kompromiss, så skulle dessa alltid bidra till att öka de utsagnas klassmedvetande, deras självtillit, deras beslutsamhet att organisera sig och befria sig.

Men när man kallar tyrannerna, blodsugarna, de imperialistiska underhuggarna – de ”nyrika” i ”tredje världen” inräknade – som deltog i Havannakonferensen, för ädla antiimperialistiska kämpar², när man framställer alliansen med dem som en nödvändig allians, när man proklamerar att det är nödvändigt att bevara ”enigheten” med de neutralistiska regeringarna, och tom drar slutsatsen att mänskligheten skulle kunna bespara sig ”revolutionen” och ”apokalypsen”, om bara imperialismen kunde visa sig förnuftig och installera en ”ny ekonomisk världsordning” – ett förslag som är identiskt med det som Mexikos borgerliga president Luis Echeveria lade fram i FN:s generalförsamling 1974 – när man säger allt detta, skapar man stor förvirring bland arbetarna och bönderna i de halvkoloniala länderna. Man sänker, istället för att höja, deras klassmedvetande. Man minskar säkert, istället för att öka, möjligheterna att utdela avgörande slag mot imperialismen.

Vad kan man säga om Fidel Castros varma välkomsthälsning till representanterna för den borgerliga spanska staten, som deltog som observatörer vid Havannakonferensen, annat än att det på samma sätt sprider en oförlåtlig förvirring bland arbetarna? Fidel Castro hälsade representanterna för den borgerliga spanska staten, vars monarkistiska/fascistiska apparat bevarats orubbad, och han tvekade inte att proklamera: ”Vi behöver vänner också i det industrialiserade Västeuropa som inte är bundna till den imperialistiska vagnen.” Som om Spanien inte vore ett imperialistiskt land, nära allierat – även genom militära baser – med den amerikanska imperialismen. Som om denna stat, dess kung, armé, dess härskande klass och dess regering inte vore bittra fiender till arbetarna och de förtryckta baskiska och katalanska minoriteterna.

Den enorma förvirring som utsatts bland de arbetande massorna i världen om vilka som är deras verkliga vänner och förbundna, och vilka som är deras oförsonliga fiender, är en del av det objektiva bokslut som måste göras från Havannakonferensen.

Det är därför som konferensen, trots skenet, inte på något sätt var ett allvarligt nederlag för imperialismen.

Castro utnyttjas

Varför skickade de härskande klasserna i de halvkoloniala länderna sina representanter till Havanna? Inte var det för att Castro använde ett försonligt språk mot dem i utbyte mot deras ”hårda” tongångar mot imperialismen. De kom snarare till Havanna för att kunna dra nytta av

² Fidel Castro tvekar inte att påstå: ”Vi är orubbliga antiimperialistiska, antikolonialistiska, antisionistiska och antifascistiska därför att dessa principer är en del av vårt tänkesätt; de utgör kärnan i och ursprunget till de alliansfria ländernas rörelsen, och har format dess liv och historia sedan grundandet.” Genom att medvetet blanda ihop de kubanska revolutionärernas tänkesätt, tänkesättet hos de arbetande massorna i ”tredje världen” med tänkesättet hos regeringarna i den ”alliansfria rörelsen”, ger han, vare sig han vill det eller ej, ett ”antifascistiskt” intyg till diktatorer som Videla, Suharto och Marcos, ett ”antirasistiskt” intyg till indiska Jan Sangh-ministrar och premiärminister Jayawardene på Sri Lanka, Just vid det tillfälle då han påbörjar en rasistisk kampanj mot tamil-minoriteten, för att inte tala om den antikurdiska chauvinismen bland iranska Khomeini-anhängare.

den kubanska revolutionens prestige – som ökats genom Angola, Etiopien och Nicaragua – i sina försök att kväva revolutionen i sina egna länder.

De säger till sitt folk: ”Titta, t o m Castro inser våra förtjänster.³ Inskränk inte våra privilegier. Låt oss göra det. I utbyte erbjuder vi er klingande antiimperialistiska resolutioner.”

Detta skapar åtminstone förvirring. När Lenin och Trotskij talade kunde man inte utnyttja deras ord för att sprida förvirring, inte ens då de talade som regeringsrepresentanter eller genomförde ”diplomatiska manövrer”.

Säker protesterar nu några och menar att man måste ta med de speciella konjunkturerna och det geografiska sammanhanget i beräkningen. Under de månader som föregick Havanna-konferensen utsattes Kuba för nya imperialistiska manövrer, påtryckningar och aggression. Washington beslöt att upprätthålla den ekonomiska blockaden. Vi kommer ihåg bråket omkring den s k sovjetbrigaden, som bara var en ursäkt från USA för att stärka sin militära närvaro i Guantánamo. Där fanns ett illa dolt hot om militär intervention i händelse av att Kuba satte in trupper i Centralamerika. USA upprättade också en särskild bas i Florida där man installerade en interventionsstyrka.

Det är uppenbart att allt detta hänger samman med framgångarna för revolutionen i Nicaragua, Somozas fall och konsekvenserna av detta i hela Centralamerika.

I ett läge då Kreml visade en tydlig motvilja att garantera ett ökat aktivt stöd till Kuba på västra halvklotet, för att inte tala om deras vägran att stödja några som helst ”revolutionära äventyr” i Centralamerika, vände sig Castro till de ”liberala” regimerna i regionen (Mexiko, Panama och medlemsländerna i den Andinska Pakten) för att försöka neutralisera de imperialistiska manövrerna.

Dessa borgarregeringar fruktade att en amerikansk aggression skulle utlösa en allmän storbrand i regionen och i några länder mötte de också trycket från massorna som radikaliserades politiskt. Därför valde man att bryta den diplomatiska isolering som den kubanska revolutionen befunnit sig i.

Denna omsvängning fick sitt mest dramatiska uttryck i OAS (Organisation för Amerikanska Stater) då en majoritet av de ingående regeringarna vägrade att ställa sig bakom eller ens dölja en militär intervention i Nicaragua. Detta bidrog till FSLN:s seger och minskade trycket på Kuba.

Utan tvekan måste detta betecknas som en stor diplomatisk framgång för Kuba och ett viktigt bakslag för Washington – en framgång och ett bakslag som till syvende och sist är bi-produkter av den revolutionära uppgången i regionen.

Det kubanska ledarskapet föreställde sig Havannakonferensen som en förlängning av denna framgång. Ur denna synvinkel och i den här meningen var också konferensen en diplomatisk framgång för Castro.

Men på lite längre sikt hänger inte ett effektivt försvar av den kubanska arbetarstaten på den liberala borgarklassen i Latinamerika och dess goda vilja och dess fruktan för eller utpressning av imperialismen.

³ De algeriska arbetarna kommer att ha en del frågor att ställa om del riktiga i att Fidel hänvisar till Hourri Boumedienne som ”en hjälte i sitt lands befrielsekamp och revolution”. Trots att han verkligen spelade en positiv roll i den algeriska befrielsekampen, stod han inte desto mindre i spetsen för den kontrarevolution som gjorde slut på en annan ”älskad vän” till Fidel, nämligen Ahmed Ben Bella.

Hur försvara Kuba?

Försvaret av den kubanska arbetarstaten hänger på om den latinamerikanska revolutionen vinner nya segrar. Varje försök att alliera sig med ”nationella” borgarklasser, varje uppslutning bakom de latinamerikanska kommunistpartiernas strategiska linje, ”revolution i etapper”, dömer denna revolution till nya, blodiga nederlag. Långt ifrån att tjäna den kubanska statens försvar, underminerar en sådan politik i det långa loppet detta försvar, vilka de kortsiktiga framgångarna än må vara.

Därför är det absolut nödvändigt att tala om den oförvanskade sanningen om de borgerliga regeringar som sammanträdde i Havanna och vilken roll de spelar i världen, inte bara för att försvara de arbetande massornas intressen i ”tredje världen” utan lika mycket för att försvara den kubanska arbetarstaten.

20.10.79